List 10. **NOVICE** Tečaj XL.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 8. marca 1882.

Obseg: Koliko šol potrebuje v sedanjem času kmetijisk stan? — Posestnikom, oziroma občinskim zastopom in županstvom trnovsko-uremske doline v prevdarek. (Konec.) — Gospodarske novice. — Naznanila konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Amerika našim poljskim pridelkom sila nevarna. (Konec.) — Anton Alojzij Wolf, knezoškof ljubljanski. (Dalje.) — Češki kralj Karol I. (Dalje.) — Popotne črtice. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kakih šol potrebuje v sedanjem času kmetijski stan?

Spisal Anton Dergane.

V 5. številki letošnjih „Novic" izrazili smo s svojo lastno skušnjo pridobljeno si prepričanje, da ste temelj narodnega izobraženja znanosti: pedagogika in kmetijstvo. Obe stroki ste osobito dandanes zeló važni in neobhodno potrebni postali za pravi vspeh kmečke ljudske šole; pa ravno oni se večidel splošno še zanemarjate. Naloga ljudskih odgojiteljev mora najprva ta biti, da vzgojajo svoje kmečke otroke za nravne, poštene, skrbne in delavne gospodarje, ter jih pripravljajo za njih lep kmetijski stan. Kaj pomaga kmečkemu očetu, ako se njegov sin le za polovico ali celó samo za tretjino človeka in kmeta izreja, ter se ga na račun nravne in srčne omike in mesto s podukom za kmečki stan neogibno potrebnih znanosti nasituje še z raznimi neprebavljivimi duševnimi jedili, da se potem svojemu lastnemu stanu izneverja! Ljudske šole morajo biti v obče v prvi vrsti vzgojevalne šole in v drugo učilnice na kmetih, zraven pa še kmetijske šole, v katerih se učitelj pri celi vzgoji in pri vseh predmetih ozira na potrebe svojih otrok za njih prihodnji stan.

Kaj pa so vzgojevalne šole? Učni zavodi, kateri so si na svoj prapor zapisali versko nravno odgojo otrok, ki delujejo pri vsaki šolski mladini neprenehoma na žlahnenje srca in na vtrjenje volje v dobrem, ter smatrajo za pravi smoter ljudske prosvete vzgojo vsega naroda v spolnovanji domačih čednosti in zbujanji nravnega značaja, imenujejo se vzgojevalne šole; one morajo postati tudi vzor (ideal) prihodnje ljudske šole. Jeli so v resnici potrebni današnjemu času taki zavodi? Uže važna naloga, ki jo ima šola izpolnovati, kakor tudi žalostne družbinske razmere in osobito zeló slabi vzgledi sedanjega časa, ki vplivajo na odgojo mladine, zahtevajo z neogibljivo in zapovedljivo silo, da se morajo vse šole preustrojiti v odgojevalne šole. Da je ta zahteva čisto opravičena, živo pričajo tudi divji izrastki današnje dôbe.

Ako pogledamo nekoliko v statistiko našega časa, v kateri najdemo zapisane zmote in pregrehe raznih stanov, moramo hoté ali nehoté priznavati, da se božje in človeške zapovedi in ukazi ne samo ne izpolnujejo, ampak zaničujejo in zasramujejo. Mnogovrstni umori, tatvine in roparije, krive prisege, razuzdanost, požrešnost in pijanost, splošno izvpačevanje živeža in druge ostudne prevarljivosti pri trgovinstvu in obrtniji, so nam živi dokazi, da nravno življenje danes skoraj čisto nič ne veljá in da odkritosrčnost, dobrosrčnost, priproste lepe šege in domoljubne razmere pri sedanjem rodu čedalje bolj ginejo. Nepoštenost, nezvestoba, nezanesljivost, pregrehe, ki jih nahajamo med posli obojega spôla; podkopovalni in razdejavni nameri pogubljivega socijalizma kažejo nam tudi nizke stanove v zeló slabem moralnem stanji. Pa tudi naša šolska mladina ni taka, kakor si jo nekateri domišljujejo, ki šole le od zunaj vidijo, ter si jo le v vzoru mislijo, kakoršna bi morala biti, v resnici pa vendar-le ni. Iz vseh krajev naše daljne in ožje domovine slišijo se pritožbe o bolj in bolj množeči se razuzdanosti, o nepokorščini in upornosti in trdoglavnosti šolske mladine; ljubezen in udanost do starišev in učenikov ste dve uže čisto redki čednosti naših otrok. — Kako more li šola tem hudim oviram nravnega življenja pri šolski mladini protiviti, da ne dospejo do vrhunca, ker bi bilo potem prepozno zdravila iskati zoper bolezni, katere bi se ne mogle več ozdraviti! Zoper te pregrehe ni druzega zdravila, kakor to, da se uže iz src malih otrok izkoreninijo divji izrastki, kateri potem zadušé najlepše mladike nravnih čednosti; to se pa more le zgoditi z versko nravno vzgojo in na ta način, da se ves poduk tako uredi, da ustreza v vsem odgojevalnim zahtevam.

Kak poduk imenujemo pa vzgojevalen? Ako se mlad vojak pripravlja v vojaški šoli za izpit častnika ali pa trgovski mladeneč v trgovski šoli za trgovinsko skušnjo, se niti pri prvem niti pri drugem ne vpraša po druzem kakor po tem, je li dotični človek naučil se, kar se zahteva od njega pri izpitu; tak poduk je neizgojevalen. V tacih šolah, v katerih se pripravljajo učenci le za posebne stroke, ter se le enostransko izobrazujejo, se ne podučujejo vzgojevalno. Ako se pa pri poduku gleda na splošno omiko, na vzgojo uma in volje in na požlahnenje srca na versko nravni podlagi, pravimo, da se taki otroci vzgojevalno podučujejo.

(Konec prihodnjič.)

Posestnikom, oziroma občinskim zastopom in županstvom trnovsko-uremske doline v prevdarek.

(Konec.)

V zavednosti in združbi je moč in napredek, kar nam kažejo posamezne in splošne družbe naprednih krajev in posameznih národov. Kar se pa drugje na splošni prid izvršiti more, zakaj bi se tudi tukaj ne moglo, ker je uže splošna in skrajna potreba, a dovolj materijala na razpolaganje?

Tedaj — če več ne, naj bi se vsaj v vsaki fari trnovsko uremske doline, kodar je zemlja pripravna, po ena splošna „lončarija“ v splošni prid dotičnih občinskih blagajnic na pripravnem mestu ustanovila, katera opekarska in lončarska dela izvrševati izučili naj bi se poprej taki domačinci, kateri so sicer brez vsakega lastnega premoženja in brez lastne strehe, a poleg tega pa navadno tudi brez vsakega zaslužka in drugim v nadlego. V opekarstvu izuriti morejo se pri sedaj v tej dolini obstoječih dveh opekarnicah z malim trudom od furlanskih delavcev; kar pa lončarijo zadeva, morejo si jo tudi v domači deželi od Ribničanov, Komenčanov in Ljubničanov za male stroške prisvojiti. V početku ni ravno potrebno, da bi se morali vsi dotičniki te obrtnije drugam učit iti, ampak iz vsake fare naj bi šli ob času, ko se lonci in sklede izdelujejo, kaki trije, štirje v navedene kraje, kjer bi si v malo mesecih — pri dobrih zmožnostih — vsega potrebnega prisvojili, ter bi potem po pridobljenem poduku s pomočjo domačih občin domá delo pričeli in druge v tem poslu vadili. Tako postali bi taki ljudje sami sebi in svojim rojstnim krajem v resnici koristni.

Na ta način bi mogli domačini potrebno opeko za svoje stavbe, gospodinje pa tudi potrebno kuhinjsko lončeno posodo iz domačih naprav ceneje dobivati, nego se to sedaj godi, kar bilo bi pa izdelkov odveč, prodali bi se na zvunaj za poštene novce, kojih čisti donesek odmenjen naj bi bil v korist posamesnih občinskih blagajnic dotičnih fará po pravem in pravičnem razmerji, o čemur bilo bi ob enem vsem prebivalcem cele farne občine mnogo in koristno pomagano.

Ko bi se enkrat v vso tukajšnjo dolino za poletni čas opekarska in lončarska obrtnija, a za pozimski čas tudi pletarstvo iz vrbovih šibic vpeljalo — če prav s tujo pomočjo — imelo bi ljudstvo s časom ob vsakem času in vremenu dosti koristnega posla, kar bi donašalo tisoče sedaj obožanemu ljudstvu te doline.

Še nekaj, kar bi tudi mladina izvajati mogla, dalo bi se tukaj po vsi dolini z vspehom vpeljati, in to je: pletenje kit za slamnike. — Koliko se samo v tem obziru v kamniški okolici na leto brez vse zamude časa prisluži!

Na ta način pričelo bi se tukaj polagoma z najdražjim zakladom — zlatim časom — pošteno in plodonosno gospodariti, katerega se pa pri sedanjih razmerah in okoliščinah tako pri mladini, kakor tudi pri odraščenih ob vsakem letnem času mnogo brez vsega haska zapravi.

Kar sem tu napisal, namenjeno je pred vsem v povzdigo blagostanja prebivalcev trnovsko-uremske doline. Poznam pa tudi še mnogo krajev v postojnskem političnem okraji ter drugod po domovini, kjer bi se mogla enaka ali pa tej slična obrtnija v korist prebivalcev z najboljšim vspehom vpeljati in oživeti. Dobro bi bilo, da bi se povsod, kjer so okoliščine po mili domovini ugodne, resno premišljevati pričelo, kako kraju primerno obrtnijo vpeljati. Kdor le nekoliko paznim okom družtvene razmere narodov motri in jih s pravim razumom prevdarja, zapazi lahko, da tam, kjer se domači surovi pridelki doma obrtno izdeljujejo, ljudem pomanjkanja trpeti, a dolgega časa prodajati treba ni. — V takih krajih pa tudi ni toliko pohajačev, tatov in roparjev, ker najde vsakdo si potrebnega zaslužka.

Slavni občinski zastopi, osobito slavna županstva trnovsko-uremske doline, prosim Vas, da te nasvete vzeti izvolite v pretres in prevdarek. Ako kaj dobrega in praktičnega v njih najdete, potrudite se to v svojih občinah v splošno korist polagoma v živelj spraviti in obistiniti. Ker mi je vaše prizadevanje — po večletnem bivanji v tej dolini — za blagor in napredek občin splošno in popolnoma znano, upam, da mi mojih navedenih nasvetov v zeló jemali ne bodete, temveč prizadevali se, jih s časom — in okoliščinam svojih krajev primerno — izvesti in obistiniti.

Mat. Rant, národni učitelj.

Gospodarske novice.

Razstava dunajskega čebelarskega društva

bode od 8. do 15. aprila t. l. v prostorih dunajske vrtnarske družbe. Razstavila se bodo vsa plemena čebel, méd, orodje, stroji itd.

Veliko zalogo za mnogovrstno kmetijsko orodje

hočeta napraviti v Ljubljani trgovca Trček in Nekrep. Kakor slišimo, razstavila bodeta ta dva gospoda orodje in stroje v velikem magazinu. Na ta način seznanili se bodo gospodarji lahko s takim orodjem in s takimi stroji, ki so za naše kraje posebno pripravni. S tem bode uže davno zaželenim potrebam naših kmetovalcev gotovo jako vstreženo.

Koliko volne se porabi.

Največ volne, namreč 338 milijonov funtov, porabi Francoska, 330 Anglija, 326 Rusija, 324 Zedinjene države, 166 Nemčija, 86 Belgija, 74 Avstrija, 34 Italija. Ker imenovane države niso vse toliko producirale, kot so porabile, so se morale nekatere z vvažanim blagom zalagati, tako da so potrebovale evropejske države leta 1880. 638 milijonov funtov tuje volne; toraj precej več kot leta 1870., ko se je vozilo okrog 556 milijonov funtov; industrija z volno tedaj precej močno raste.

Naznanila konjerejskega odseka c. k. kmetijske družbe kranjske.

Pod tem naslovom izdal je imenovani odsek poročilo o svojem lanskem delovanji. Odbor tega odseka ima to nalogo, da sodeluje po okolnostih določeb pri vseh naredbah državnega opravništva, tičočih se konjereje po Kranjskem. Ta odbor izdelal bode tudi natančni črtež o plemenenji in o razdelitvi Kranjske v plemenske okraje, in sicer v sporazumljenji s poveljništvom državnega žrebčarskega oddelka v Gradci, ter ga potem izročil c. k. ministerstvu kmetijstva v potrdilo.

O delovanji tega odseka povemo sledeče: Premiranje konj vršilo se je leta 1881. štirikrat, in sicer 3., 5., 7. in 12. septembra v Ribnici, Št. Jerneji, na Vrhniki, v Kranji in Ljubljani. Razstavljeni materijal bil je sploh dober. Posebno pri premiranji v Št. Jerneji videlo se je, da se v tem kraji konji dobro strežejo in krmijo. Pri premiranji na Vrhniki omeniti je treba posebno kobil, katere so bile vse čvrste, precej velike, široke in globoke, s primerno podstavo in hojo; tudi

so imele prav čila in čvrsta žrebeta. K premiranji v Kranji privêdlo se je jako malo konj; tega krivo je pa le to, da v tem kraji najlepše konje noriškega plemena pokupijo trgovci.

Za časa pojatve 1880. leta je bilo po 13 žrebčarskih postajah razdeljenih 33 cesarskih žrebcev, v okraji ljubljanskem: v Selu 4, na Studenci 4, na Vrhniki 2 in v Horjulu 2; v okraji kočevskem: v Ribnici 3 in v Kočevji 2; v okraji logaškem: v Cerknici 2; v okraji postojnskem: v Postojni 2; v okraji novomeškem: v Grmi 2; v okraji kamniškem: v Trojanah 1; v krškem okraji: v Spodnji Brezovici 4, v Rakovniku 3 in v Zbureh 2 žrebca. Ti žrebci ubrejili so 1350 kobil v 2473 skokih. Računati se sme, da je polovica skokov bila plodonosna. Dalje je ubrejilo ta čas še na 20 postajah 24 cesarskih žrebcev noriškega plemena, katere so imeli zasobniki iz subvencije razstavljene, 1254 kobil.

V prihodnji številki spregovorili bodemo še več o tem za domačo konjerejo jako važnem odseku.

Amerika našim poljskim pridelkom sila nevarna.

(Konec.)

Do zdaj popisane razmere amerikanske pokazale so nam veliko nevarnost, da bi se gotovo naši poljski pridelki prav kmalu ob vso ceno pripravili, ako se ne postavimo v bran o pravem času in s pravim orožjem.

Vprašati se moramo tedaj, ali se nam je moč braniti samim, in drugič, s kakim orožjem?

Na prvo vprašanje odgovarjamo, da mi poljedelci sami brez druge podpore ne moremo upati še zadosti in s potrebnim vspehom se v bran postaviti; mnogo moramo in moremo sami storiti, pa v mnogih zadevah potrebujemo vladne, državne podpore.

Državna podpora je neobhodno potrebna:

1. pri znižanji vožnine in pri vsem, kar v to služi, namreč naprava novih cest, suhih in povodnih, železnic itd.;
2. pri vseh korakih, po katerih se veliko denarno zadolženje kmetovalcev ima odpraviti in prihodnje zadolženje zabraniti;
3. pri skrbi za sredstva, po katerih se imajo odškodovati po vremenskih nevihtah in živinskih boleznih povzročene škode;
4. skrb za drugo, gospodarstvu potrebno pospeševanje in varstvo, na pr. za skladanje zemljišč, varstvo polja, vinogradov in gozdov;
5. skrb za poljedelski poduk;
6. postava v brambo domačim pridelkom s tem, da se na inostranske poljske pridelke naloži primerna uvažnina ali col.

Mnogo mnogo druzega storiti ostaja še kmetovalcem samim in v zadrugah, posebno poraba vsega, kar nam vednost in nove iznajdbe ponujajo v zboljšanje in polajšanje pri kmetovanji. Gledé tega na kratko moremo priporočati izglede Amerikanov in druzih umnih in pogumnih kmetovalcev.

Da je sedanja vlada in večina državnega zbora voljna, po zgoraj navedenih sredstvih poljedelstvu pomagati, kažejo njene uže dozdaj predložene ali sklenjene postave.

Da je mogoče tudi pri uvažanji vnanjih poljskih pridelkov ceni domačih pridelkov pomagati, priča statistika, katera kaže, da se je v našo državo v 4 letih od leta 1874. do 1878. vpeljalo

gozdnih pridelkov za	56·14	milijonov gold.
žita in sočivja za	196·23	„ „
pridelkov živinoreje za	211·19	„ „
trgovskih rastlin za	53·82	„ „
poljedelskih izdelkov za	63·94	„ „
skupaj za	581·62	milijonov gold.

Vpeljalo se je tedaj na leto poprek za 116·32 milijonov gold. poljskih pridelkov, od katerih se uvožnine le malo, deloma pa celó nič ni plačevalo.

Da sedanja vlada kmetijstvu tudi s sredstvom uvožnine ali cola hoče pomagati, priča ravno zdaj državnemu zboru predložena nova colna tarifa, po kateri se col zvikša od 100 kil teže, na pr.:

		v zlatu
pri frišnem mesu	od 3 gl. — kr.	na 6 gl. — kr.
od vola	od 4 „ — „	na 10 „ — „
od krave	od 1 „ 50 „	na 3 „ — „
od teleta	od — „ 40 „	na 1 „ — „
od prešiča	od 2 „ — „	na 3 „ — „
od prešičeve masti	od 8 „ — „	na 16 „ — „
od loja	od — „ — „	na 1 „ — „
od kruha	od — „ — „	na 1 „ 50 „
od ječmena, ovsa, turšice in rži	od — „ — „	na — „ 25 „
od pšenice, soršice ajde in prosa	od — „ — „	na — „ 50 „
od fižola, graha, leče	od — „ — „	na — „ 50 „
od moke in kaše	od — „ — „	na 1 „ 50 „
od grozdja	od — „ — „	na 5 „ — „
od orehov, lešnikov	od 1 „ 50 „	na 2 „ 50 „

To vse kaže, da se namerava tudi po tej poti poljskim pridelkom pri nas dati veče varstvo, kakor je bilo do zdaj.

Tako smemo pričakovati, da iz Amerike preteča nevarnost za naše poljedelstvo ne bo pogubna, ako mi sami in država storimo, kar uže zdaj za potrebno spoznamo.

Zivotopisne črtice.

Anton Alojzij Wolf,

knezoškof ljubljanski.

Spisal Ivan Lavrenčič.

II.

(Dalje.)

Poroča naj o rojstvu koristne naprave preblagi knez in škof sam: *)

„Uže o nastopu škofijske službe premišljeval sem resno, kako bi pridobil sebi in naslednikom dovelj dobrih duhovnih pomočnikov, ter kako bi pomagal tudi revnim, nadarjenim dečkom v šolo. Najboljše sredstvo zdelo se mi je ono, katero priporoča sv. cerkev v vesoljnem zboru tridentinskem, — zatoraj iskal sem uže davno v to svrho pripravne hiše tu v Ljubljani, a našel sem jo še le meseca julija pretečenega leta 1845., ter ukupil jo za 22.000 gold. v srebru; ona ima dvojno nadstropje, prostoren vrt in dober vodnjak.

Da bi pa hiša po vsem zadostovala mladenišnici, prenaredil sem jo letošnje poletje in jej preskrbel pohišniške priprave za 22 dečkov, želeč, da se odpre mladenišnica z imenovanim številom rejencev uže o novem šolskem letu 1846.

*) Odlomek „Oglasa“, katerega je razposlal Anton Alojzij v nemškem jeziku 29. septembra l. 1846. duhovnikom škofije ljubljanske. Pis.

*

Ker bi pa vendar to poslopje, dasiravno se hrani v njem lahko 30 mladeničev z vso drugo družbino, nikakor ne zadostovalo duhovni potrebi škofije, dal sem prizidati na omenjenem praznem prostoru novo poslopje, ki je spredaj 17, na strani pa 11 sežnjev dolgo; dodelano bode drugo spomlad leta 1847. V njem stanovalo bode lehko 80—100 gojencev, za katere bodem sam preskrbel hišne priprave.

Ali pomisliti moramo, kako bodemo pridobili zadosta denarja za vsakoletne stroške in hrano mladine, ki se bode gojila v semenišči, ter drugič, kako pridobimo glavnico, da iz nje obresti vsaj nekatere gojence preživimo in tudi obstanek semenišča utrdimo za prihodnje čase.

Komú je skrbeti, da se gójenci v semenišči preživé, naznanil je sv. tridentinski zbor; sicer pa se uže tako razume, da mora zato osobito skrbeti duhovščina sé svojim višjim pastirjem. Gotovo je pa tudi, da bodo drugi svetni blagi in imoviti ljudje radi pripomogli k blagodušnemu početju, če jih bode le duhovščina podučila v dobrem namenu mladenišnice.

Da se ustanovi glavnica, podelim jaz prvi dvajset tisoč goldinarjev v srebru, ter zagotovim tako z obresti glavnice po 5% vsako leto deseterim ubogim, pa pridnim dečkom v mladenišnici stanovanje in rejo — nadjaje se, da stroški za slehernega učenca ne bodo presegali 100 gold. In tako pričakujem — ne silim pa nikogar, — da bodo pripomogli srčno radi tudi moji zvesti sodelavci v vinogradu Gospodovem s primérnimi svojevoljnimi doneski, ne le, da se ustanovi in pomnoži zdatno premoženje — glavnica, temuč tudi, da se preskrbé vsakdanje hišne potrebe.

Nadejam se tedaj od duhovnikov škofije svoje dvojne pomoči, in to:

1. Pripomočkov, da se ustanovi in pomnoži glavnica, to je, stanovitno premoženje. In sicer bodemo doneske, katere bodemo v to svrho prejeli, naložili na kako hišo, posestvo, zemljišče itd. in po postavah zavarovali, ali pa bodemo kupili za-nje cesarskih obligacij in na semenišče tako prepisali, da se bodo porabile le obresti za razne potrebe in stroške. Takošnih doneskov pa pričakujemo le od bolj imovitih mašnikov, ki so uže dolgo časa v dušnem pastirstvu ali v kaki drugi duhovni službi, in ki so si uže kaj prihranili; zatorej ni moj namen, da bi se nabirali doneski po dekanijah, temuč vsak naj pošlje svoj donesek naravnost meni, ali pa po svojem dekanu.

2. Vsakoletnih pripomočkov za vsakdanjo hrano rejencev v semenišči. — Ker bode pa glavnica le polagoma, po blazih doneskih, ustanovah, poslednjih volilih itd. tako visoko narastla, da bode mogoče gojence le iz njenih obresti preživeti in tudi druge stroške plačati — bilo bi prav, da bi duhovniki moje škofije vsako leto posebej pripomogli gojence preživeti; in tako sprejeli bodemo lehko prihodnje leto več dečkov v semenišče, ter ne bodemo dolgo čakali, da bode glavnica visoko narastla in dajala dovelj obresti. Sè združenimi močmi dosegli bodemo veliko, in da-si posamezni le malo dadó, zrastla bode velika zaloga tako, da bodemo sprejemali v mladenišnico vedno več mladeničev.

Nadejaje se, da se veselí duhovščina moje škofije nove naprave, prosim vse duhovnike, da blagovolé dajati vsakoletnih doneskov; osobito pa prosim gospode dekane, da blagovolé nabirati doneskov pri duhovnih pastirjih svoje dekanije dvakrat v letu, meseca aprila in oktobra; ali če nočejo sami pobirati, pošljejo naj jim jih posamezni duhovniki na njihov dom, da bodo poslali potem zbrano svoto sè svojim lastnim doneskom vsako leto dvakrat, to je konec uže imenovanih mesecev v škofijo. Sme pa tudi vsak dušni pastir, kakor tudi kak drug mašnik ali dobrotnik sam poslati svoj donesek ali v škofijsko pisarnico, ali pa neposrednjo meni.

Uverjen tedaj, da me bode duhovščina moja podpirala, odprl bodem 1. oktobra 1846. leta mladenišnico z 22 gojenci; če bodo letni doneski pripustili, sprejeli jih bodemo uže prihodnje leto več, nego letos. Naznanim tudi pri tej priliki prečestiti duhovščini, da je Nj. ces. kralj. apost. Veličanstvo naš presvitli cesar s sklepom 21. marcija tekočega leta 1846. takošno osnovo semenišča za škofijo ljubljansko milostljivo dovolil in blagovoljno potrdil.

Gojence izročim varstvu sv. Alojzija Goncaškega in sv. Frančiška Salezija. Sv. Alojzij bode naj jim izgled o njihovi mladosti, ter sv. Frančišek v stanu prihodnjem mašniškem; po sv. Alojziju imenuje naj se naprava Alojzijevišče (Collegium Aloysianum).“

Le-to poročilo o rojstvu Alojzijevišča ne potrebuje pojasnila; pristavimo naj le, da je imenoval nepozabljivi knez prvim voditeljem prekoristne naprave sedajnega prevzvišenega kneza in škofa ljubljanskega Jan. Kriz. Pogačar-ja. (Dalje prih.)

Zgodovinske stvari.

Češki kralj Karol I.

Spisal Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

Proti koncu septembra l. 1355. je sklical Karol v Prago vse stanove češke krone na zbor, na katerem se je marsikaj ukrenilo. V ta zbor je došel iz Moravske tudi mejni grof Janez in iz Šlezke mnogi knezi. Tu je bilo sprejeto nasledstvo prvorojenstva za stalno pravilo in za dom luksenburški, in meje krone češke bile so pripoznane v tistem obsegu, kakor je bil uže poprej Karol načrtal. Slavna obravnava pa se je sukala o tem, da bi zbor prejel uže gori omenjeni spisani zakonik Karolov „Majaestas Carolina“ imenovan. Obseg tega zakonika je bil dvojen: eden oddelek je ciljil na utrjenje kraljevske moči in oblasti, eden pa je podajal pravila sodnega reda. Bil je tedaj podoben zakoniku Vaclavovemu. Tudi sedaj, kakor za Vaclava II. imeli so stanovi dovoljnih razlagov, da so zavrgli predloženi zakonik. Karol jim ga ni hotel vsiliti, zato je v posebnem pismu stanovom naznanil, da je zakonik nazaj vzel; ob enem jih je zagotovil, da kraljevina češka za vse čase ohranjena in zavarovana ostane pri starodavnih svojih pravih in običajih. Nasproti temu so stanovi z veseljem sprejeli nekatere članke tega zakonika, po katerih pa pravo domače nobene škode ni trpelo. Tikali so se glavno zrušenja tako zvanih ordalij ali sodbe božje s posredkom ognja, vode in kockanja. Ta poganski običaj je proglasil nadškof Ernest za grešno skušanje Boga. Dalje je bilo zakonito priznano pravo, po katerem morejo tudi podložniki velikaše tožiti, in to je mnogo pripomoglo, da so se vredile razmere med podložniki in graščaki. Pod varstvom tega zakona so si odkupovale tudi češke občine od gospodarjev svojih pravico svobodnega imetja, kakoršno so uživale naselbine češke.

Po sklenitvi praškega zbora je cesar na Nemško odšel in je v Norimberku zboroval s knezi nemškimi, kateri so se tam bili sešli v tako obilem številu, da ljudje kaj takega še niso pomnili. V Norimberku so se obravnavale ravno tako važne zadeve za državo nemško, kakor v Pragi za kronovino česko, vzlasti da bi se položil temelj zakonu, s katerim bi se vprihodnje

omejili vsi notranji nemiri. Na zboru norimberškem so načrt cesarjev izborni knezi z velikim priznanjem sprejeli, končana pa je bila vsa ta zadeva še le naslednjega leta. S tem zakonom, „zlata bula“ imenovanim, ustanovljena so bila trdna pravila in vodila, po katerih se ima v prihodnje voliti rimsko-nemški cesar, da se odstrané ali vsaj omejé do sedaj navadni nemiri ob volitvi. Kraljem českim je zagotovil Karol ne samo prvo mesto med svetnimi izborniki v nemški državi, nego tudi vsakoršno neodvisnost od države nemške v domači upravi, ki se je opirala na starodavne, tolikokrat uže pred tem pismeno zavezane pravne razmere med vladarji českimi in cesarji rimsko-nemškimi. Vzlasti povdarja v tem zakonu pravo stanov, voliti novega kralja, kedar je izmrla bila vladarska rodovina, ker je ta prevažna pravica v nevarnost prišla bila za cesarja Albrehta in Henrika VII., katera sta v tem slučaji kraljevino česko smatrala za izpraznjen fevd države nemške in ga nazaj jemala. Spomina vredna v zlati buli je tudi določba, da bi se sinovi izbornih knezov nemških zbog veče sposobnosti kot bodoči vladarji od sedmega do štirnajstega leta učili jezika latinskega, italijanskega in slovanskega. Prav brez vsega upora pa zlata bula vendar ni sprejeta bila v državi nemški, kajti vojvodi bavarski, kateri so menili, da so z novo vpeljanimi naredbami prikrajšani, prijeli so za orožje in treba jih je bilo pokoriti.

V tem času je nastalo nekako nesporazumljenje med papežem in cesarjem, in to zbog različnih vzrokov. Inocent VI. je zapazil v pravilih zlate bule, da so prikrajšane papeževe stolice pravice, vzlasti ker nikjer ni omenjeno o vplivu papeževem na volitev rimskega cesarja. Z druge strani pa, ko je papež l. 1359. zahteval desetino od vseh duhovenskih posestev v nemški državi, uprl se je cesar na čelu knezov temu zahtevanju ter svetoval papežu, naj bi raje poskrbel o tem, da bi duhovenstvo marljiviše spolnovalo svoje dolžnosti in drugo tako. To poslednjo zadevo je vzel v roke sam cesar in je opominjal vse prelate državne, da bi ostro pazili na duhovenstvo sebi podredjeno, ako ne, bode njihova posestva posvetnim knezom v užitek izročil. Videti je, da so vsled te zagrozitve nekateri knezi in velikaši nemški na svojo roko začeli sezati po imetji cerkvenem, s čegar so prišle tožbe do cesarja, in tako je bil on primoran vzeti pod svojo obrambo posestva duhovenska proti samovolji svetnega nasilja. S tem je bil papež pomirjen, in kedar je tudi on s svoje strani nemškim cerkvenim knezom naročil, da pazijo na svoje duhovnike, bila je obnovljena sloga med poglavarjema kristijanstva.

Večih zoprnosti pa je napravil Karolu nezvesti in nehvaležni njegov zet vojvod Rudolf avstrijski, ki je po smrti svojega očeta Albrehta hromega l. 1358. kot devetnajstleten mladeneč nastopił vlado v imenu svojem in ostalih svojih bratov. Imel je on izvrstnih darov duševnih, ali pri tem je bil nečimern in nepokojen človek, dehteč po časti in slavi. Kar se je dalo, je posnemal svojega tasta v uzvišenih njegovih namerah, vzlasti v tem, da je ustanovil vseučilišče na Dunaji in položil temeljni kamen veličastni stolnici sv. Štefana. Poleg tega je koj s početka svojega vladanja začel si lastiti različnih naslovov in prednosti pred drugimi nemškimi knezi, in tega Karol kot cesar rimsko-nemški ni mogel trpeti. Zavoljo tega pa so nastajali razpori med njima, v katerih se je Karol proti svojemu zetu obnašal na vso moč prizanesljivo, kar pa je Rudolf vrnil vselej z novim izneverjenjem, in le takrat se je prijatelja delal svojemu tastu, kedar je pomoči njegove potreboval.

Cesar Karol je na vso moč želel, da bi se česke in avstrijske dežele danes ali jutri pod skupnim vladarjem zedinile, zato je sklenil z Rudolfom avstrijskim dedično pogodbo, vsled katere naj bi se ti dve rodovini med seboj podedovali. Ta dedična pogodba je po hitri smrti Rudolfovi zopet obnovljena bila l. 1366. in potrjena tudi od ostalih bratov, kot nastopnikov njegovih; ob enem so dosegli tudi privoljenje od stanov obeh zemlja.

Leta 1361. dne 26. februarija je porodila cesarica Ana Karolu sina in dediča. Dete je bilo močno in zdravo, in cesar je bil neizrekljivo vesel. Krstili so dete na ime Vaclav.

Tega leta je bila zeló slaba letina na Českem in v vseh okolnih zemljah, in zato je nastala dragina in lakota med ubožnim ljudstvom. Da bi ubogo ljudstvo kaj zaslužilo in se tako prebilo, dal je cesar na svoje stroške zidati velik močen zid vštric Hradšinu po strmem hribu, drugim potrebnim pa se je pomagalo z miloščinjo. Pražani na pr. so morali dati 7000 korcev žita.

Naslednjega leta je umrla cesarica Ana v otročji postelji; cesar in ljudstvo so jo zeló obžalovali, ker je bila jako dobra gospá. (Dal. prih.)

Zabavne stvari.

Popotne črtice.

Spisuje političen sitnež.

(Dalje.)

V tem sva prišla do Prevoja, kjer se odkrhne stranska cesta proti Moravčem, glava pa drži naprej proti Lukovicu in Brdu; od tega ima ta kraj najbrž svoje imé. Poslopja tudi tu, kakor ob vsi cesti, kažejo, da so zlati časi uže minuli, pred hišami večidel trava raste, le nekaj jih je še v precej dobrem stanu, pa je videti, kakor da bi se tudi ti gospodarji hranili le še ob nekdaj pripobljeni maščobi.

Ženica gre svojo pot naprej, jaz ji pomolim par desetic, pa ona odmaje z glavo, češ: „toliko uže zaslužim, da se preživim, več mi pa treba ni“ — in maha po cesti dalje.

Zdaj pogledam na uro in se skoro vstrašim; pet je uže odbila, do Moravč pa, kamor sem se bil namenil, je za kakega druzega morda dve, zá-me pa bo gotovo najmanj tri ure ob mokri poti in praznem želodcu. Zato mi šine v glavo: kaj, ko bi se peljal? Da, pa s čem? Zidar, ki ravno hišo ob cesti ometa, mi tudi kar naravnost pové, da konja in voza nocoj še za dobro plačo ne bom tu nikjer dobil, prej tam gor ob cesti kje; pristavi pa dobrovoljno, da bom prej v Moravčah, če kar naprej grem, kakor če bi voza iskal. Slaba tolažba želodcu, posebno pa nogam, ki so brez podpore želodčeve uže tudi jele upirati se moji volji; še celó „vržinka“ ni hotela prav goreti, zato jo nevoljen tje vržem in maham naprej po mokri cesti, na katero z obeh strani visé sadna drevesa, posebno jabolke, z obilnim, pa ne še zrelim sadjem; le češplje so bile uže višnjeve.

Na desni je videti več cerkvá, posebno pa krtinsko zavoljo starodavnega črnega zvonika, sploh pa je ves kraj videti zeló zaraščen. Na desni pa je Šentvid in dalje Brdo z gradom, ki se daleč vidi; dalje proti Moravčem Gradišče tudi s starodavno cerkvijo na holmcu; tam se vidijo ostanki starega, najbrže rimskega zidovja in ker tukaj dolina, po kateri drži „dunajska“ cesta, postane naenkrat ozka, je gotovo, da je tu stal rimski tabor ali kastél (castellum).

Nekoliko čez pol ure dobre, to je, zá me težavne hoje pridem na mesto, kjer se spoji od Lukovice proti

Moravčem napeljana cesta s prevojsko; tam stojí gostilnica čedne podobe. Užejan in truden vkrenem vá njo, nadjaje se kaj za želodec ali pa morda še celó konja, vsakako pa nekoliko minut odpočitka za pekoče me noge. Dobil pa sem le kozarec po deželi navadnega vina, ponosnega, pa vendar prijaznega gospodarja prav gorenjske korenine in kaj še? Nikogar druzega, kakor strahú vsakega davkoplačevalca, katerega je rodila najnovejša dôba zboljšavanj postav, možá s kapico rudeče obrobljeno, ki je s povaljanim zavitkom pisem ponosno košato sedel za belo lipovo mizo, a ko sem se na pragu prikazal, brž pipo iz ist potegnil in kapo z glave. Jaz dozdaj tako „uniformiranega" človeka na kmetih daleč od Ljubljane še nisem videl, zato sem mislil, da je kak Müllerjev „dienstmann", katerega je kdo z Ljubljane s kakim silnim opravilom v te kraje poslal; kako se pa čudim, ko mi ponosno pové, da je brdske davkarije „štajereksekutor". No, povsod človek kaj novega vidi. V pogovoru je hvalil brdske „gospode", to je uradnike, o kmetih okoli pa ni nič pohvalnega pravil. Jaz se nisem hotel spuščati v obširneji razgovor, tudi nisem hotel zapaziti, kako je mož svoj uže prazni kozarec proti mojemu pollitru pomikal; menil sem se bolj z gospodarjem, ki je pa, kakor sem zapazil, vendar nekak „rešpekt" imel pred možem s kapico rudeče obrobljeno.

Voza tudi tu ni bilo dobiti, toraj na noge, da me ne prehiti noč. Cesta gre vedno navzgor in navzdol, je polna strmih in nevarnih klancev, vrh tega pa še slabo posuta, po vodi raztrgana in skoro popolnem brez vseh ograj; se vidi, da se po nji ne vozi veliko, ali pa morda preveč težkih kmetiških vozov. Vasi od tod naprej ni, le posamesne hiše. Ob solnčnem vremenu utegne hoja tu prijetnejša biti, po mokri cesti in ponoči pa gotovo ne. Akoravno se v prej omenjeni krčmi nisem skoro nič mudil, so vendar jeli po vseh cerkvah, katerih se tukaj veliko vidi, s hriba in iz dola oglašati se večerni zvonovi in kmalu me je zajel mrak, potem trda ponočna temota, da sem komaj pot pred sabo videl. Strahú prav za prav jaz ne poznam, vsaj po Kranjskem ne, ker ni hudobnih ljudi; vendar bi bil rajši imel svitlo ko temo, noč ima uže nekaj posebnega v sebi.

Pozno je uže, ko se mi ob cesti pokaže moravško pokopališče. Od tod je prav slab klanec v vas, skoro da ima malokateri veči kraj tak privoz, kakor je s te strani v Moravče; se ve, da tudi tu voda trga, kakor povsod po tej dolini, kjer s hribov pridira.

Bližajočemu se prvim hišam mi vdari na uho tužen, obupen krik blizo cerkve, sodim, da iz možkega grla. Osupnen se pomikam bliže in pridem do gruče ljudi, zbranih okolo ženske, zelo razdrapane, ki na vse grlo tuli in toguje, razumeti pa ne morem druzega, ko posamezne besede.

„Kaj pa je tej ženski?" — prašam možaka, ki me je zapazil in se proti meni obrnil.

„Nori, nori, nič druzega" — je odgovor.

„Pa zakaj nori in tako upije?"

„Včeraj so ji pokopali hčer, se ji je pa zmešala pamet, ker se ji tako večkrat zmeša. Zdaj bo nekoliko časa še tu okoli cerkve upila in razgrajala, potlej bo šla pa kam spat ali pa na pokopališče upit, kakor je včeraj in danes ves dan. Kar govori, ni vse skup nič, je nobeden ne razumi".

Tako mi pravi mož in res je žena še skoro do polnoči plakala okoli cerkve, da marsikdo ni mogel spati, potem je pa šla nazaj na pokopališče k svoji hčeri. Revica! (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Nova železnica med Trstom in Benedkami.* Italijanska vlada je državnemu zboru predložila načrt, po katerem bi se napravila železnica iz Benetk v Portogruaro in se potem podaljšala do Tržiča. Vse mogoče, da dobimo prej to železnico, nego drugo mnogo potrebnišo v notranje dežele. Ta železnica bi imela za Italijo velik strategičen pomen, in uže zarad tega bo Avstrija prisiljena speljati drugo železno črto proti morju in Furlaniji.

Naši dopisi.

Z Dunaja 7. marca. — V državnem zboru se je nadaljevala budgetna obravnava, ki pa memo druzih let prav mlačno teče, do vrha prodira zmeraj le narodni boj in to v prvi vrsti boj Čehov in Slovencev zoper Nemce, in poleg tega staro nasprotstvo Rutenov in Poljakov. — Boj Čehov zoper Nemce vrtil se je letos krog vprašanja pražkega vseučilišča in krog „bitke" pri „Kuhelbad-u", posebno ta zadnja dogodba se je omenjala tolikokrat, da so slednjič poslanci uže pred njo bežali iz zbornice. — O slovenskih narodnih razmerah govoril je pretekli teden obširno dr. Vošnjak; začenši s šolskimi razmerami po Primorskem, Kranjskem in Štajarskem utemeljeval je najobširnejše pravične tožbe zarad sistematičnega ponemčevanja koroških Slovencev. Po vsem pa je sklepal s prav tako odločno kakor zasluženo nezaupnico za naučnega ministra Conrada. — Koroški poslanec Moro odgovarjal je drugi dan — pa grozno plitvo in ničevo — ker se rečno tako pedagogijsko barbarstvo ne dá zagovarjati. — Danes se obravnavajo srednje šole, se ve da brez naučnega ministra Conrada, kakor ves drugi naučni budget. — V odsekih se še poleg tega pridno pretresavajo: obrtnijska, volilna in tarifna postava. — Ko sem spregovoril besedo tarifo, omeniti mi je vendar čudne prikazni o ceni kave. Kavarnarji čakali so komaj sklepa zbornic in poskočili so s črno kavo za 1—2 krajcarja, tako zdaj v srednjeboljših kavarnah veljá 17 krajc. Trgovci pa — in to je čudno — prodajajo danes kavo ceneje, kakor pred 1. marcem, ko je bil uvožninski davek za 16 gld. zlata pri 100 kilah nižji kot danes. — V trgovskih in narodno-gospodarskih krogih zagotovlja se, da se noveji čas toliko več kave pridelava, da se ni bati pomenljivega povikšanja cene za kavo.

V Gorici 5. marca. — „To je umevno", da, kdor bo hotel čez sto let pisati zgodovino goriško, kronike preteklega meseca februarija v „Novicah" ne najde; *) „konsultirovati" **) bomoral „Sočo" ali kateri drugi list, da zbere potrebnih dát. Za tekoči mesec pa se lahko spet k „Noviškim" izvirkom povrne. In iz teh izvirkov naj najprej zajame to, da potem, ko so bili vsled 3mesečne zimske suše studenci usahnili, začel jih je pretekli teden spet napajati zdaten dež, katerega so se naši sitni kmetje pa uže naveličali, češ, da zdaj bi bil najugodniši čas za delo. Bog jim ustrezi tem našim sitnežem! Pa kaj se bomo mi menili za-nje in za vreme; druzih studencev potrebuje novi čas, studencev šolske vednosti. Tudi enega tacega nam je odtaknilo te dni sl. ministerstvo za uk in bogočastje: potrjeno je gosp. Simon Rutarjevo „Domovinoznanstvo" za ljud-

---

*) Smo je uže tudi hudo pogrešali in bali se kaj hudega. Če tako zanesljiv studenec toliko časa ne dá svoje navadne vode, bi se skoro mislilo, da bo vsahnil. Da ste nam zdravi! Vred.

**) Ne zamerite, g. vrednik, da sem uže spet zabredel v najnovejšo pisavo slovensko. Pis.

ske šole. — Potrjeni so tudi za prihodnjo šestletno dobo okrajni šolski nadzorniki za slovenske okraje na Goriškem. Gosp. Franc Vodopivec ostane nadzornik za goriško-okolični in tominski okraj in za slovenske šole okraja gradiščanskega; sežanski okraj je prepustil g. Tomažu Quantschniggu [(sic!), recte Klančniku], učitelju na c. k. deški ljudski šoli v Trstu. Za mestni okraj goriški je vnovič potrjen g. Jož. Culot, profesor gimnazijski. — V kapucinarski cerkvi v Gorici je pretekli četrtek (2. t. m.) neznan tat med 4. in 5. uro zvečer oropal podobo Matere božje na stranskem altarji pri vratih; škode je za kakih 150 gold. — Novo društvo imamo: „Società famigliare di canto e dramatica" (društvo za petje in dramatiko). — „Slovensko bralno in podporno društvo v Gorici" je imelo danes (5. dne t. m.) svoj prvi občni zbor. — „Hôtel pension" je z velikimi črkami pisano na baron Formentinovem poslopji poleg ceste proti Soškemu mostu. Česar ni mogla napraviti akcijonarska družba goriško-tržaška, napravil je hišni gospodar sam s pomočjo dveh drugih spekulantov, katerih eden se je pa uže spet umaknil. Te dni je prišla tje stanovat grofinja Kaunitz, roj. Thun-Hohenstein, z družino. — Tudi še neke druge goste bomo imeli vprihodnje v Gorici. Društvo za podporo bolehnih duhovnikov avstrijskih in nemških, ki je pošiljalo do sedaj svoje ude in podpirance v Merán sklenilo je napraviti si podružnico v Gorici. Pokrovitelj društvu je cesarjevič Rudolf. — Bazar za uboge je te dni odprt v dvorani društva „Concordia" na Travniku. — Dolgo nisem nič sporočil o našem preblagem gosp. vitezu Schneidu. Dobro se počuti, hvala Bogu; neutrudljivo pisari in bere; za Slovence mu krepko bije srcé. Dne 20. februarja je šel z družino ogledat Videm, kamor se iz Gorice po železnici pride v eni uri. Bog mu zdravje utrdi!*)

Z Gorice 5. marca. — Naj pričnem z vremenom. Zimo smo imeli letos tako lepo, da se 80letni starci take ne spominjajo; oni prorokujejo tudi prav dobro letino. Bog vsliši njih željo! Ozimna žita so po vsem Goriškem prav dobro obraščena, sadno drevje bode prav obilno cvetelo, trtni les ima tudi pravo barvo, namreč cimetovo, katera dá upanje na dobro trgatev. — Sploh so naši pridni kmetovalci letošnjo zimo toliko lepega dela po nogradih naredili, da gotovo v poprejšnjih 5 letih ne toliko. — Na naši c. k. pošti smo dobili nov napis v sami blaženi laščini in nemščini. Za našega poštnega opravitelja ni v Avstriji nobene ravnopravnosti, on je namreč od Abucov doma ter tudi spada k „fakcijozni" opoziciji. Jaz bi goriškim Slovencem priporočal, da bi poslali do kmetijskega ministerstva prošnjo, da bi ono tega došlico podučilo, da ima goriška dežela dve tretjini Slovencev, kateri so tudi ljudje in zahtevajo tako postopanje kakor z Lahi in Nemci. Dne 10. t. m. se bode oddajalo po dražbi zidanje novega poslopja za deželno kmetijsko šolo v Gorici v znesku 33.517 gold. 49 kr. Pa kaj mislite, da je sl. deželni odbor tudi kaj po slovenskih časnikih razglasil to reč? Prav nič! On misli, da Slovenec ne sme prevzeti tega dela, čeravno plača dve tretjini deželnih doklad. — Naše podvzetnike pa prosimo, da se 10. dne t. m. potrudijo na dražbo, ker, ako more Lah prevzeti, zamore tudi Slovenec, da bodo vsaj naši pridni in urni delavci kaj zaslužili; ker, ako prevzame Lah, bodo gotovo delalci iz same blažene Italije. Poročila o delovanji deželnega odbora za leto 1880. v slovenskem jeziku še dozdaj tudi nismo sprejeli, čeravno je uže drugi pred vratmi. — Od kar je naša kmetijska šola ločena po enakopravnosti, prav dobro napreduje, in ž njo so naši posestniki tudi prav zadovoljni, kar se uže iz tega razvidi, da je letos učencev 42, gotovo lepo število za malo goriško deželico. V kratkem več, ako vam drago. *) Gojzan.

*) To je tudi naša najsrčnejša želja in zeló nas veselí ta novica. Vred.

Iz Krke 5. marca. (*Opomin urarjem.*) Znano je, da na ure, sosebno turnske, mnogo vpliva vreme, največ pa veter. Zdaj je ura prehitra, zdaj prekasna, malokdaj dva dni prav gre. Mnogo takih ur se pri nas na Kranjskem izdeluje, in vse imajo enake napake. V Gradcu ne gradu, kmalu nad mestom, je stolp, v katerem je ura, ki ima na vse štiri strani kazalce (cagarje), gotovo čez 2 sežnja velike, in vendar je veter ne moti, nahilo (pendel) velik, kakor pri navadnih sobnih urah, je v stekleni omarici na zidu; tudi tega veter ne moti. Ura pa je težka, da težje še nisem videl. — Namen tem vrsticam ni, na drobno to uro popisovati, hotel sem samo naše urarje na to uro opozoriti; morebiti bi utegnil kdo si to uro ogledati in po nji nove delati. Saj v Gradec po železnici ni daleč.

Iz Kotredeža litijskega okraja. — Pri novi občinski volitvi je bil za župana izvoljen gospodar Jože Dolinšek iz Čebinja, za svetovalca pa gospodarja Andrej Dolinšek iz Zavine in France Drnovšek iz Potoške vasi.

Iz Dolenjevasi pod Ribnico. — Pri letošnji volitvi srenjskega starešinstva je bil pri nas zopet voljen za župana posestnik in gostilničar Gregor Mrhar, za svetovalca pa gospodar Janez Kromer, Jože Pauser, poštni opravnik v Dolenji vasi, Jože Tuma v Maserji in Jože Mrhar iz Dolenjevasi na novo.

Iz Leskovca. — Pri novi občinski volitvi smo dobili za župana gospodarja Antona Dremeljna, za svetovalca pa posestnika Jurja Kastelica iz Šela in Jožeta Brčona iz Leskovca.

Iz Hotederšic litijskega okraja. — Oni mesec smo imeli občinske volitve in izvoljen je bil gospodar in lesni trgovec Matevž Gruden od tod za župana, gospodarji Janez Petkovšek, France Albreht in Andrej Čuk, vsi iz Hotederšic, pa za svetovalce.

Z Radolce. — Dne 15. februarja je bila pri nas volitev občinskega starešinstva, pri kateri je bil na mesto dosedanjega župana gospoda grofa Thurna za župana voljen gospod France S. Hudovernik, trgovec tu, za prvega svetovalca, čegar mesto je bilo s tem sprazjneno, pa lekarničar Aleš Roblek.

Iz Ljubljane. — Ljubljana je mirna, še za politične prepire v državnem zboru se ne briga posebno. Govori naših poslancev na Dunaji so bili pač dobri, to je res, ali ministerstvo ima tudi dva ušesá; kar eno sliši, lahko skoz drugo preleti. Zato smo se tistih dolgočasnih razprav, ki se na Dunaji vsako leto ponavljajo, res uže naveličali. Kaj novega, gospoda, drugač gremo spat! Ministerstvo pač obeta, ali ne dá nam nič, in skoro se nam je bati, da bomo ob golem upanji — zmrznili. — In to ni čuda, kajti, kakor se vladni ljudje birokratične zagrizenosti obnašajo, je uže prav neverjetno. Slišali smo namreč iz prav zanesljivih ust, da je deželni šolski nadzornik Pirkar v „švicarski hiši" onega tedna en dan v družbi več ljudí (med njimi je bil g. Mahr) o Slovencih eno rekel in celó povdaril, češ, naj le slišijo, — katere tu nočemo zapisati, ki pa bi bila, če bi bil kak živahen narodnjak blizo, mu morda kaj druzega nesla, nego golo zaničevanje. Kdaj neki se bomo znebili tega Pirkarja! Ali je ta mož res prismoljen?! Nevolja zoper tega človeka se ne sliši le v Ljubljani, ampak tudi iz dežele od vseh

*) Prosimo! Pozdrav! Vred.

krajev. Če take nadloge ne morejo odpraviti naši poslanci, naj pa pridejo raj domú. Nemški „Schulverein“ se razprostira po vsi deželi, učitelji se podkupujejo z Judeževimi groši, katere Dežman deli, in če bi hoteli pisati vse, kar zvemo o brezznačajnih, lačnih in nezmožnih kruhoborskih učiteljih, ki se le zmiraj na Pirkarja zanašajo, bi to dalo več strani. Kaj pomaga potlej nam vse prizadevanje, če pa Pirkar še zmiraj prav košato na svojem stolu sedi in v „švicarski hiši“ prav nalašč tako grdo o Slovencih govori, kakor mi ne maramo zapisati! Ni čuda potem, če se za Judeževe groše nemškega „šulferajna“ oglašajo lačni ali žejni učitelji! — To smo nalašč nekoliko režje zapisali, z nado, da bo morda prečastiti naš deželni predsednik, čegar blago čutje poznamo, usmilil se nas in naših slovenskih otrok, če namreč on pri ministerstvu več premore, kakor govori naših poslancev. Ako šola tako naprej gré, moramo Slovenci misliti le to, da smo odmenjeni za ponemčevanje, in skoro si bo želel vsak Slovenec, da ne dobi otrok, ker mu jih sedanje šole morajo potujčiti. Ranjki dr. Bleiweis je rekel: „Če šola ni naša, koliko let smo pa še Slovenci?“ Blagi mož je zdaj pod zemljo, a pisalec tega je prepričan, da bi bil naš oče ob vsi svoji mirnosti in hladni krvi vendar na tem mestu o tej zadevi zapisal še kaj veliko hujega, ker ga je ta reč zmiraj bolela.

— (*Odbor gospej za napravo obleke revnim učenkam in učencem tukajšnjih šol*) izreka sl. vodstvu kranjske hranilnice za velikodušni dar 200 gold. najtoplejšo zahvalo.

V Ljubljani 1. dne marca 1882.

— (*„Učiteljski Tovariš“*) kaže štev. 5. t. l. v sostavku „Novice pa dr. Janez Bleiweis“ str. 69 naukov sedem, katere je „otec Slov. Naroda“ uže l. 1848. dal v imenu slovenskega ljudstva slovenskim državnim poslancem, katere naj bi spolnovali tudi sedaj ne le slovenski, ampak vsi skupaj, na pr.: „Delajte pridno ustavo... Nikar ne pripustite, da bi se v zboru druge reči kvasile, ki ne segajo v vaše delo. Po nepotrebnih vgovorih Vi čas zapravljate, dežela pa drage denarje in nič ne pride naprej!“

— (*Hranilnica ljubljanska*) je tudi letos, kakor vsako leto, dovolila velik znesek za javne in dobrodelne namene, posebno šolam in dobrodelnim zavodom. Nepotrebno se nam med drugimi zdi tudi darilo nemškemu gledišču, ki je v takem stanu, da se ljudje k večemu pohujšujejo, in v katerem se narodna društva zasramujejo, kakor se je to zgodilo nedavno naši čitalnici.

— (*Okrajni sodnik*) je postal g. Ivan Nabernik, dozdaj sodnijski adjunkt v Kamniku, in pride v Litijo. Ker je gospod Nabernik vrl narodnjak in jako miren gospod, ga bodo Litijčani gotovo veseli.

— (*Vabilo k društveni besedi*) v nedeljo 12. marca. Program: 1. Nedved — „V ljubem si ostala kraji“, zbor. 2. Mendelsohn-Bartholdy „Miru ljubav ne zna“, pojete gospá A. Svetkova in gospica P. Namretova. 3. Deklamacija. 4. Gjuro Eisenhut — „San“, zbor z bariton-solo. (Solo poje g. Pucihar.) 5. Donizetti — „Lucia di Lamermoor“, šesterospev, pojó gospá A. Svetkova, gospica P. Namretova in gospodje Meden, Markič, Stegnar, Valenta. 6. „Pol vina pol vode“. — Začetek ob pol 8. uri zvečer. K tej besedi vabi uljudno p. t. društvenike

čitalnični odbor.

Odbor opozoruje, da imajo vstop k društvenim veselicam izključljivo le društveniki.

— (*Med konji*) v ljubljanski okolici se razširja uže delj časa jako nevarna bolezen, imenovana smolika (Pferderäude). Pretečeni mesec je poginilo na tej bolezni samo pri posestnikih na Savi 33 konj, na dolenjski strani pa tudi nad 12 konj. Kmetovalci okolice ljubljanske imajo uže strah priti v Ljubljano, ker se bojé, da bi ne nalezli v kakem hlevu njih zdravi konji te nevarne bolezni. Tako poroča „Narod“.

— (*Pirkarjevi učitelji.*) Iz Št. Vida nad Ljubljano se nam poroča, da bi se farani na vso moč radi iznebili učitelja Krnca, čegar življenje ni ravno izgledno, — pa da vse pritožbe nič ne izdajo. Zdaj so sklenili, če dosedanji koraki nič ne pomagajo, nastopiti drugo pot.

— (*Slovensko gledišče.*) Polna hiša je najboljši dokaz o predstavi in v nedeljo je bila hiša polna izvzemši — se ve da — nemškutarska gospoda je v zaničevanji vsega slovenskega tako dosledna, da, če bi jo narodnjaki posnemali, bi bilo nemško gledišče še veliko praznjeje, ko je navadno. — Igrali ste se dve igri: „Damokljejev meč“ — ne ravno mikavna igrica, ki je pa vendar gladko šla — in pa Linhartova, po dr. J. Bleiweisu predelana uže znana domača „Županova Micika“, katere dolgo uže ni bilo na ljubljanskem odru. Za obširneje poročilo nam danes primanjkuje prostora, zato moremo le toliko omeniti, da so se igralci in igralke dobro sukali po odru in je vse gladko teklo, poslušalci pa so bili po vsem zadovoljni z igrama in igralci, — dokaz, da domača reč mika.

— (*„Brencelj“*) je te dni prifrčal drugikrat v tem letu in prinesel mnogo mikavnega in zbadljivega blaga.

Novičar iz tujih in domačih dežel.

Z Dunaja. — Obe zbornici državnega zbora hitite obravnavati nujniše predmete, posebno odseki neumorno zborujejo. V poslaniški zbornici se nadjajo ta teden dokončati obravnave o državnem proračunu in finančni postavi. Borsa se znamenito boljša, ker so se vzroki hudega padca uže zelo poravnali.

Upor na jugu je zelo nespremenjen. Motili so se tisti, ki so po precéj krvavih praskah zadnjih dni meseca februarja pričakovali uže konec upora, in enaka se jim zna zgoditi še večkrat. Ne dá se tajiti, da so uporniki pogumni in zviti, da imajo prijateljev, ki jih skrivej podpirajo, tako da upora še ne bo kmalu konec in gotovo treba bo še mnogo truda, mnogo krepkih udarcev naše vojske in mnogo denarja, in kedar se bo moglo reči: zdaj je upor zadušen, pričelo se bo še najtežje delo modrega vladanja.

Srbska. — Pretekli ponedeljek podala se je srbska skupščina h knezu Milanu prosit ga v imenu srbskega ljudstva, naj se proglasi srbskega kralja, in knez Milan sprejel je kraljevo krono. Toraj postane zdaj kneževina srbska — kraljestvo.

Angleška. — Ko je kraljica Viktorija se hotela z vozom odpeljati od kolodvora v svoj grad, streljal je na-njo nek lačen človek, pa je k sreči ni zadel. Trdijo, da je bil napadnik uže v norišnici.

Žitna cena

v Ljubljani 4. marca 1882.

Hektoliter: pšenice domače 9 gold. 26 kr. — banaške 10 gold. 3 kr. — turšice 6 gold. 20 kr. — soršice 7 gold. 30 kr. — rži 6 gold. 18 kr. — ječmena 4 gold. 87 kr. — prosa 5 gold. 20 kr. — ajde 5 gold. 4 kr. — ovsa 3 gold. 41 kr. — Krompir 3 gold. 3 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.